

Z arhivalno nalogo znanstvenih knjižnic so v zvezi določene omejitve pri izposojevanju knjig, tako n. pr., da se smejo rabiti stare in redke knjige le v prostori knjižnice, da se leposlovne knjige posojajo samo v študijske namene, da se ne izposojujejo časopisi itd. Te omejitve morajo pri javni samoupravni knjižnici popolnoma odpasti, ali veljati kvečemu izjemoma za kak star „špeh“, ki je vanjo zablodil. Seveda je tudi arhivalna naloga mnogokrat neizvedljiva; zlasti univerzitetne knjižnice ne bodo mogle konservirati n. pr. znanstvenih učbenikov, ki gredo med visokošolsko mladino iz roke v roko. Nasprotno pa bo tudi javna samoupravna knjižnica raje izposojevala n. pr. Cankarjeve „Zbrane spise“ kot ta ali oni Cankarjev prvotisk, ki ga je danes že težko nadomestiti.

(Konec sledi.)

Refleksije

Dva svetova

Vse naše življenje se dandanes vsaj na videz in na zunaj čedalje bolj zaostruje v dvoje sovražnih, nespravljljivih si naziranj: v idealistično pojmovanje sveta in pa v tako imenovani materialistični nazor. Na videz, pravim; kajti v zadnjem bistvu obeh nazorov, ki ju z vso načelno ostrostjo in doslednostjo izpovedujejo in izražajo morda samo najzavednejši, najbolj goreči pristaši tega ali onega nazora, sta si ti dve naziranj samo prikrito medsebojno tehtanje moči, preizkušanje notranjih sil obeh nazorov, od katerih eden bo morda že v dogledni bodočnosti nadvladal in preoblikoval svet in življenje človeških množic.

Široke ljudske množice si stoje v tem velikem spopadu dveh miselnih svetov le motno in medlo opredeljene druge proti drugim; v njih ni one rezke in netolerantne načelnosti, ki nestrpno in nespravljljivo odbija vsako drugo načelo, kakor vidimo to v prosvetljenih, s strastno vero prepojenih individuih. V bistvu množic, tudi radikalnih, je kompromis, to je, množice si uravnavajo in urejajo svoje življenje zmerom le po najrealnejših zahtevah tega življenja samega, kakor si človeško telo, v katerem sta misel in duh samo rezultanti zdrave tvari, prikraja svoje življenje vsem mogočim klimatskim, socialnim in drugim elementarnim zahtevam; šele, če je zadoščeno tem potrebam, je človeško telo dostopno tudi drugim nadminimalnim potrebam. In če dandanes ljudske množice nimajo dela in kruha, bodo samoumevno terjale najprej dela in kruha. Vsi današnji propovedniki in tolažniki, ki jim govore o duhu, o ljubezni, o medsebojni strpnosti, pa jim ne ustvarijo poprej pogojev za te visoke in lepe stvari, so podobni prevejanim cinikom ali pa maloumnim naivnežem, ki nočejo ali ne morejo vedeti, da beseda, ki ni meso postala, nikoli ne preobrača sveta, nikoli ne krepi in ne razširja nazora, marveč vzbuja v množicah le zaničevanje in odpor.

Ta ugotovitev se zdi dandanašnji važna posebno za tiste, ki menijo, da se dado množice za trajno voditi in obdržati samo na temelju nekih načel in nekih abstraktnih zahtev in to tudi tedaj, če se ta načela in te zahteve ne prikrajajo in aktivno ne prenašajo v realno in stvarno življenje množic. In takih „voditeljev“ je danes na svetu več nego kdajkoli; marsikje, posebno v manj naprednih zemljah, tudi uspevajo in bodo še uspevali, dokler se gladne množice ne bodo zdramile iz uroka svojih leporečnih „voditeljev“. Zakaj v množicah je zmerom močnejši od njih logično-miselne abstraktne sposobnosti njih nezavedni nagon, lastnost, ki z jasnovidno nezmotljivostjo loči jalovo besedo od rodovitnega dejanja. Ta nagon veli, da danes, ko se bije tako usoden boj za odločitev sveta, še malo ne bo odločal nazor sam, pa če še tako logično zgrajen in obstrt s toliko tradicijo, marveč

samo dejanje, to se pravi tisti nazor, ki ima več plodne in prožne, aktivne in osvaja-
jajoče življenske sile v sebi. Na svetu zmagujejo samo nazori, katerih pot je za-
znamovana s krvjo žrtev vernih pristašev in gorečih mučenikov; zmagujejo samo
nazori, ki so za človeka in ne proti njemu. In v današnjem tako zaostrenem, in
kdo ve, če res tako nujnem spopadu obeh navedenih nazorskih svetov bo na kraju
krajev — to množice nagonsko prav dobro slutijo — odločil samo oni nazor, ki ima
v sebi več tiste magične sile, da so ljudje sposobni žrtvovati zanj vse svoje koristi,
pa naposled celo svoje življenje.

Če pa s tega zrelišča pogledamo današnjo družbo, se nam odkrije presenetljiv
paradoks, ki kaže, kako malo se v današnjem praktičnem življenju množic krijeta
oba nazora. Vidimo, da so idealistično usmerjene množice dandanes prav tako
zmaterializirane kakor materialistično orientirane; da se dostikrat celo pri njih
voditeljih ne krije njih nazor z njih praktičnim življenjem. Kako se besedniki teh
množic često vdajajo lagodnemu in tako sodobnemu oportunizmu, pozabljaajoč, da
je vprav oportunizem najbolj smrtonosen črv za vsak nazor; kako čudno slepi so
za neodločljive nujnosti časa, kako brezčutni za razbolele rane množic, kako vi-
sokodušni v besedah, kako skopi v dejanjih! Na drugi strani pa materialistično
usmerjene množice, ki so po mnenju njih nasprotnikov (posebno pri nas!) itak
samo čreda brezdušnih bestij, pokončevalcev družbe, rušilcev držav, brezredna
tolpa in drhal. To „tolpo in drhal“ vidimo, kako trpi, gine mučena in trpinčena,
umira za svoja načela. Za kakšna načela? Za načela svojih zločinskih nagnjenj,
pravijo nasprotniki, iz živalskega pohlepa, da bi si prisvojila čim večji kos kruha
na svetu, tako pravijo. Ali pa je mogoče, da bi človek trpel nečloveške muke in
končno dal tudi svoje življenje iz takih nagibov. To bi bil psihološki nesmisel.
Ali ni verjetneje, da vodijo te materialistične množice v muke in umiranje višji in
plemenitejši nagibi, da nosijo v sebi nesmrtni sen vseh dragocenih ljudi in duhov
na svetu, sen o pravičnejšem in pravilnejšem redu na zemlji na temelju modrega
prastarega biblijskega izreka o delu in hrani. In ta nesmrtni sen in ta živa vera
bi morala družiti — tako bi človek sodil — vse množice sveta, ne pa jih razdvajala.
In resnično jih more razdvajati danes samo nekdo, ki je usodno slep za deroči
tok sodobne misli, ki blodi kot tujec po realnem svetu, ki blodno meni, da je prvo
nazor in drugo življenje in ne, da je vsak nazor samo služabnik življenja. In tako
se nam ves današnji tako napihnjeni razkol in spopad dveh miselnih svetov na vse
zadnje razodene kot nesporazum dveh svetov — sveta lagodne fikcije in utvare
in pa sveta mučne in trde realnosti. Zakaj nazor je malo, dejanje je vse.

To tako preprosto in samoumevno resnico je, menim, treba ugotoviti s pro-
stodušno in nepristrano odkritostjo in pravičnostjo, posebno v današnjem času mno-
gega potvarjanja, velikega hinavstva, poniglavega strahopetstva in premnogih laži.

F. Albrecht.

Književni pregled

Glosa h Kranjčevi knjigi „Os življenja“

To-le pisanje ob Kranjčevem romanu ne izvira iz nekih estetskih ali pa celo
polemičnih osnov. Z njim bi hotel samo poudariti dvoje misli, ki ste me vznemirjali
ves čas, odkar sem bil delo prebral. Obe sta z navadno literarno kritiko le malo
v rodu. Prva morebiti vendarle bolj, druga pa nedvomno manj.

V dobi politične diktature se je zgodil v notranjosti našega kulturnega in
narodovega življenja razmeroma pomemben dogodek. Porodil se je nov val mla-
dine, ki je pljusnil preko starejših generacij tako rekoč neopaženo. Ne moremo